

N:o 85.

Af Herr Jöns Pebrsson: Angående ordnande af landets försvar.

Då det af Regeringen till denna Riksdag framlagda förslag om värnpligten och försvarsverket i åtskilliga hufvudfrågor icke lär kunna af Riksdagen antagas i befintligt skick — hvartill man har rätt att sluta med stöd af Riksdagens förut i samma frågor gjorda uttalanden, men det å andra sidan vore af yttersta vigt, om Riksdagen kunde enas om frågan i hufvudprinciper, då derefter detaljutvecklingen må hända lätt nog realiseras; hvartill regeringens förslag i vissa delar väl kan antagas, i hvad det rör de militära och ekonomiska sidorna, med någon förändring.

Jag vill ej tro, att regeringen kan hysa den förhoppning, att 1875 års härordningsförslag någonsin skall blifva i hela sin utsträckning antaget och nationen sålunda ställa sig under fullkomligt militärvälde. Jag vill ej tro att regeringen är så illa förtrogen med verkliga tänkesättet i landet, oaktadt möjligen ett visst sällskap försäkrar annorlunda. När jag ej kan antaga att regeringen hyser i verkligheten detta hopp, så lär man ej missa taga sig, om man drager den slutsatsen, att hufvudsyftet med nu framlagda förslag är uteslutande att få en välbehöflig utsträckt värnpligtsöfning, och då detta mål väl vore ernådt, torde indelningsverket i hvad det rör rust- och rotehållare med alla sina ojämnheter och förökade kostnader för längre framtid blifva qvarstående.

Den så kallade lindringen, 15 kronor per nummer, motsvarar ej de ökade fordringar som ifrågasättas på nummerkarl, som måste blifva dyrare för rotarne att anskaffa och aflöna.

Ehuru, så vidt jag kunnat finna, det ej synes, huruvida regeringen godkänt det utdelade öfvergångsförslaget, som är uppgjordt af chefen för generalstaben, får man väl sluta till att så är förhållandet. Ett sådant öfvergångsförslag är allt för onaturligt och opraktiskt och i sitt senaste stadium ofantligt kostsamt, då, så att säga, *tvenne* arméer skulle finnas,

beväringarmén och den nära nog fulltaliga indelta truppen. Någon bättre utväg för frågans praktiska lösning är lätt utförbar utan krigsstyrkans försvagande.

Det enda praktiska och politiskt kloka sätt för indelningsverkets afskaffande, vare sig att försvaret derefter grundar sig uteslutande på värnpligt eller på stam och beväring, är att då krigskarlar afgår från tjänst, på hittills som giltiga antagna skäl, på statens bekostnad leges och underhålles annan karl eller manskap; att detta manskap hvad infanteriet beträffar, förlägges i kompani-regementsområden härefter som hittills, och så länge icke är bevisadt, att manskapet blir försämradt derigenom, att det får sin aflöning på bestämda tider från staten i stället för af rust- och rotehållare, och så länge detta manskap bor och vistas i landets spridda delar bland den öfriga befolkningen den tid de ej tjänstgöra, som väl ej får antagas skall ske för alltid, och då tillräckligt antal specialvapen måste för alla omständigheter hållas, så kan farhågan för en förmligt värfvad stam icke ega giltighet för sig och kan icke på något sätt försvaga stridskrafterna, utan tvärtom höja dessa, om det manskap staten antager, i mån af det indelta manskapets afgång, ej får tjänstgöra öfver en viss bestämd tid. Väl är sant, att kostnaderna kunna blifva högre för staten, då naturligtvis detta arbete så väl som allt annat måste och bör betalas efter hvad det är värdt; och det lider intet tvifvel, att manskap erhålles, om det betalas väl och behandlas väl. Stamtruppens storlek kan naturligtvis blifva slutligen beroende af de längre eller kortare öfningarne, som anslås åt beväringen.

Till specialvapnen måste under alla omständigheter manskap anskaffas af staten på förutnämnda sätt, så framt olika öfningstid med ty åtföljande lottning för beväringen skall undvikas och det i sinom tid, då beväringsofningarne successivt ökats, till den tid som anses till det minsta behöflig för att kunna med hopp om framgång användas vid försvaret. Det lär väl ej vara meningen att hålla större infanteristam än den minsta behöfliga för fästningars och garnisonsorters bevakande, om ej specialvapnen dertill förslå, med ett ord sagdt: så stor stamtruppstyrka, att beväringen i fredstid ej får inkallas till tjänstgöring sedan den fullgjort den bestämda öfningstiden.

Användes ej denna enda praktiska, af mig föreslagna utvägen för indelningsverkets afskaffande, torde det svårligen någonsin blifva afskaffadt. Det synes att regeringen nu tänker behålla det oförändradt ännu i 15 år, ehuru man velat försäkra mig, att det icke skulle kunna behållas, sedan arméns boställen öfverlemnats till staten, och de med mig olika tänkande i den frågan torde allt nu inse, att jag i någon mån då hade rätt, då jag ville att löneregleringen skulle hvilat, tills frågan i sitt sammanhang förekom. Härom är nu ej lönt att tala, då saken har förevarit och i och för sig sjelf var rättvis; desto nödvändigare här, att man icke ytterligare gör så-

dana beslut, som kunna medföra att större delen af svenska jordbrukande befolkningen kan blifva dragen vid näsan, och det vore icke för snart om man kunde slå sista spiken uti indelningsverkets likkista i hvad det rör rust- och rotehållare, och denna sista spik blefve, om man antager mitt förslag i afseende på rust- och rotehållares frihet från att anskaffa nytt manskap. Illa skulle riksdagsombuden fullgöra sin pligt, om de utan säker garanti låte förmå sig antaga utsträckt värnpligt förrän i sammanhang med indelningsverkets bestämda försvinnande samt plan för grundskatternas successiva afskrifning. Aldrig går jag in på förändring af värnpligtslagen utan en sådan säker garanti. Icke har man ringaste säkerhet att, om Riksdagen nu bestämde att indelningsverket om 15 år skall försvinna, Riksdagen om 15 år härefter vidhölle detta beslut, om indelningsverket då kvarstode i nästan orubbadt skick hvad rust- och rotehåll beträffar; och icke är någon säkerhet alls, att de utlofvade 15 kronor om året till hvarje nummer komma att utgå. Detta är en penningefråga, hvarom voteras gemensamt. När man länge ökat utgifterna, och om mindre goda tillgångar för dess fyllande inträffa, är ingenting närmare till hands, än att detta anslag anses obehöfligt och derföre indrages. Då det ej rör embets- och tjenstemän, fins ingen ting som lägger hinder i vägen för en sådan åtgärd. Beväringsöfningarnes ökade längd kvarstår, rust- och rotehållarnes skyldighet kvarstår i förökadt mått. Med sådana möjliga förhållanden i bakgrunden lär väl ej någon kunna förvillas att antaga beväringsslagen för de erbjudna 15 kronorna. Skall lagen antagas, kan det lika gerna ske dem förutan; de betäcka icke, som jag förut sagt, rotens ökade kostnader; alltså måste säkra garantier erhållas för indelningsverkets successiva afskaffande, och de stå ej att erhålla på annat sätt, än af mig angifna, som i praktiskt hänseende är möjligt, utan att försvaga krigsstyrkan, eller vid ett slutligt tillfälle orsaka ofantliga utgifter.

Af mitt förslag följer, att rust- och rotehållare, som befriats från att hålla nummerkarl, skall betala vakansavgift minskad med den årliga afskrifningsprocent, som kan vara bestämd och i sammanhang med grundskatternas successiva afskrifning. Vakansbeloppen bestämmas efter Kammarrådet Andersons beräkningar för hvarje slag. De rotar som utgöra effektiv rustning och rotering skola årligen erhålla godtgörelser af staten, motsvarande den procent som afskrifves på vakansavgiften.

Att äfven på af mig föreslagna sätt det måste dröja lång tid innan indelningsverket kan vara totalt slut, det indelta manskap, som tjenat länge, fortsätter naturligtvis tills det blifver pensionsmessigt, många rotar komma utan tvifvel att behålla sin soldat, så länge som möjligt, helst de som aflönas med torp, hellre än att betala en bestämd penningavgift. Intet rimligt skäl kan antagas att mer än normala ombyten uppkomma genom antagande af mitt förslag. Om till exempel 15 à 20 år blifver ej större antal kvar

af det gamla manskapet, än som blir möjligt öfverföra till nya löner och befattningar. De som ej duga dertill på indragningsstat må man noga komma ihåg, att äfven en soldat ej kan lagligen öfverföras till pensions- eller indragningsstaten med mindre han får hela sin lön. Nog förundran kan ej egnas chefens för generalstaben förslag, som man nu väl får antaga vara regeringens, att i nästan oförändradt skick i 15 år hålla det indelta manskapet, och så med ens sätta hela styrkan på indragningsstat, ty ingen kan utan kränkande af enskild rätt tvinga soldaterna att ingå på den föreslagna pensioneringen, utan dertill fordrades hela lönen. Härtill åttingo då en följd af år många millioner årligen, som ännu ej äro beräknade i kostnaderna. Att så opraktiskt behandla och tänka sig slutet på indelningsverkets manskaps afskaffande från rotarne, gifver grundade skäl för misstanken, att detta i sjelfva verket icke kan hafva varit meningen, då jag ej vill tro man haft för afsigt kränka soldatens rätt mer än andras, främtaga honom lönen och gifva en ringa pension i stället. I min tanke är försvarsfrågan satt på vågspel: om någre eller några finnas, som helst vilja låta förblifva som det är, hafva dessa allt för stora utsigter att få sin tysta vilja fram. Jag hoppas dock, att Riksdagen skall kunna lyckas att enas om ett förslag till hufvudgrunder, såvida ej det blinda nitet är allt för öfverdrifvet i sina fordringar. Uppenbart är, att man måste gå varsamt tillväga och ej på en gång taga ett så stort steg, som 32 dagars förlängda öfningar.

Nödvändigt måste också vara, att principen utkämpas innan beväringsskyldigheten ökas, huruvida försvaret slutligen skall ordnas, sedan indelningsverket upphört, om försvaret derefter skall grundas uteslutande på värnpligt eller, såsom alla föregående Riksdagar tänkt sig saken, på stam och beväring. Under öfvergångstiden är ej annat möjligt. Ett sådant principbeslut, säger man, kan visserligen anstå till kommande Riksdagar, men derigenom hänger fortfarande samma damoklesvärd öfver nationen: att helt och hållet ställas under militärväldets tvång, och dertill blefve besluten mycket lättare att fatta och utföra, om ett bestämdt mål i princip är gifvet och en bestämd gräns stadgad på tiden för beväringens öfvande och kvarstående i sina skyldigheter.

Jag har alltid hyst den tanken, att det vore politiskt klokt och för mildrade den ovilja, som naturligt nog hos den stora allmänheten måste alstras mot utsträckning af värnpligten, samt i högsta grad rättvist, att under tjänstetiden, utöfver nu varande, värnpligtige utom natura-underhåll finge en lämpig billig ersättning. Det är hårdt och hjertlöst, att den fattige mannens söner, utan annan ersättning än knappt underhåll, skall med lif och blod offra sig för landets försvar, och det skulle ej skada om allmogens representanter, som *en man* arbetade härför, då skriket kunde jäfvas, att de

blott arbeta för sina bördors lindrande, för att lägga dem på andras axlar; oftast är det den rikes och mäktiges söner som i allmänhet antages blifva befäl och få en god aflöning. Det vore ej för mycken uppmuntran, om Riksdagen bestämde någon billig ersättning till de sex öre, som förut varit bestämda, hvilka ej äro tillräckliga, om de fattige beväringsskyldige skola kunna vara glada och villiga att försvara fosterlandet. För den burgnes son gör denna ersättning föga, och lämpligt tilltagen blir summan ej så afskräckande. Att finna en rätt normalsiffra för hela landet, är ej så lätt, men utgående från en viss procent af hvarje ords markegångstaxa af priset för ett drängedagsverke torde vara det lämpligaste; om man antager 25, 30 å 40 procent häraf, anser jag dessa summor vara lika väl använda på landets försvar som de flesta andra.

För att förekomma bedrägeri och mutförsök lär blifva nödvändigt att befriad beväringsskyldig åläggas betala värneskatt, progressivt efter förmögenhet.

Med stöd af det anförda, vågar jag föreslå, i nära likhet med hvad förut af mig föreslagits och senast vid sista Riksdagen i motionen *N:o 156*:

1:o. Landets försvar grundas på principen af stam och beväring.

2:o. Att i mån af indelta manskapets afgang, anskaffas och underhålles af staten en stående armé, bestående af befäl, specialvapen och infanteri, som finnes behöflig för krigstjenstgöringen under fredstid i fästningar och garnisonsorter samt beväringsskapets öfvande, så att försvarskrafterna ej förminkas.

3:o. Allt beväringsskap öfvas lika länge, hvilken öfningstid successivt ökas 15 dagar hvartannat år, eller med längre mellantid, så att de få uppgå till högst 90 dagar vid tiden då indelningsverket i det närmaste är försvunnet. Öfningarne försiggå enligt regeln i barackläger. Efter fullgjord bestämd öfningstid kan i fredstid beväring ej inkallas till tjenstgöring. All lottning vare förbjuden.

4:o. Beväringsskapet tilldelas dagaflöning under tjenstgöringstiden utöfver sitt nuvarande, förslagsvis 25 å 40 procent af hvarje ords årliga markegångspris för ett drängedagsverke. Det pris antages, som gäller för största delen af utskrifningsområdet. Befriad värnpliktig erlägger värneskatt, progressivt efter förmögenhet.

5:o. Då nummer genom karls afgang blir ledigt, betalar roten eller rusthållet samt båtsmanshållet vakansafgift efter det pris Kammarrådet Anderson i sitt betänkande den 15 September 1874 uppskattat kostnaderna till. Denna vakansafgift i förening med lika afskrifning på grundskatterna minskas årligen med 5 procent och vidtager afskrifningen på grundskatterna och vakansafgifterna eller indelningsverket det år beväringssmanskapets ökade öfningstid inträder.

6:o. De nummer, som fortfarande utgöra sina prästanda, erhålla motsvarande ersättning af staten med lika procent, som årligen afskrifves på vakansafgifterna eller grundskatterna.

7:o. Ett förslagsanslag, förslagsvis 500,000 kronor, ställes till Kongl. Maj:ts förfogande för öfvergångens påbörjande, från och med år 1878, för att användas till lega och lön åt det manskap som staten uppsätter, samt ersättning åt rust- och rotehållare, som utgöra effektivt sina prästanda.

Om remiss häraf till det af Riksdagen beslutade särskilda Försvars-Utskottet anhålles vördsamt.

Stockholm den 26 Januari 1877.

Jöns Pehrsson.

I motionens hufvudsyftemål instämma:

Carl Magni.

C. I. Bengtsson.

J. Jonasson.

J. August Sjö.

Magnus Andersson.

L. J. Larsson.